

PRÍLOHA

Český preklad Tartiniho Listu Maddalene Lombardini

31. Dopis Tartiniho

Uvádíme zde v překladu Jaroslava Hokeše dopis, ve kterém Giuseppe Tartini (1692—1770), vynikající houslista z doby prvního rozkvětu houslové hry, radí své žačce Magdaleně Lauře Lombardiniové, co a jak by měla cvičit. Nechceme, aby dopis upadl v zapomnění. Rady, které obsahuje, jsou stále cenné a aktuální, ač od napsání tohoto dopisu uplynulo už přes dvě stě let.

Padova, 6. března 1760

Má vysoce vážená slečno Magdaleno, konečně, když se Bohu zalíbilo, zbavil jsem se vážných zaměstnání, jež mi dosud zabraňovala dodržeti slib, který mi velmi ležel na srdci a k jehož splnění se mi k mému zármutku nedostávalo času.

Začínám proto ve jménu Božím dopis; neporozumíte-li dostatečně tomu, co zde vyložím, napište mi a žádejte vysvětlení všeho, čemu neporozumíte.

Vaším cvičením a hlavním studiem musí být především smyčec, abyste se stala jeho neomezenou vládkyní jak v pasážích, tak i v kantiléně.

Nejprve se učte nasazovat smyčec na strunu tak lehce, že počátek vyluzovaného tónu bude jako dech, a nikoli jako úder na strunu. Záleží to na lehkosti zápěstí a v tom, že po nasazení budete okamžitě pokračovat ve smyku a že libovolně zesílíte tlak, neboť po lehkém nasazení smyčce se už nemusíte obávat drsnosti a tvrdosti (zvuku).)*

Toto lehké pokládání smyčce musíte ovládat v kterékoli poloze smyčce, ať již ve středu nebo na jeho koncích, a musíte se v tom stát mistrýní ve smyku nahoru i dolů.

Abychom se tomu naučili, cvičíme nejdříve na prázdné struně mezza voce, např. na druhé struně, tj. na A.

Začíná se z pianissima a postupně se stále zesiluje až do fortissima; toto studium je nutno konat jak smykem dolů, tak smykem nahoru.

Začněte ihned toto cvičení a věnujte mu nejméně jednu hodinu denně, ale rozděleně: trochu ráno, trochu večer; a dobře si uvědomte, že toto je cvičení ze všech nejdůležitější a nejobtížnější.

Zvládnete-li je, zahrajete snadno i mezza voce, které začíná pianissimem, jde k fortissimu a vrací se v témže smyku do pianissima: tak snadno a spolehlivě se naučíte nejlepšímu nasazování smyčce na strunu a budete moci dělat se svým smyčcem vše, co budete chtít.

Abyste dále získala tu lehkost zápěstí, která je základem rychlosti smyků, bude nejlépe, když budete denně hrát některou z fug (vět) Corelliho, které se skládají

*) V závorkách jsou uvedeny doplňky překladatele.

ze samých šestnáctin; tyto fugy jsou tři v opusu pátém pro sólové housle a vhodná je také prvá v první Sonátě D dur.

Hrajte je po částech, stále rychleji, až je zahrajete tak rychle, jak jen vám bude možno. Je však třeba upozornit Vás na dvě věci: předně, že je nutno hráti je oddělovaným smykem, tj. zrnitě a s malou pomlčkou mezi jednotlivými tóny. Jsou psány takto:

Mají se však hráti, jako by byly psány takto:

Na začátku tohoto studia je hrajte u špičky a pak, zvládnete-li je tam dobře, cvičte je tou částí smyčce, která je mezi špičkou a středem, a osvojíte-li si i tento způsob smyku, hrajte je stejně i středem smyčce; především neopomíňte při těchto cvičeních hrát fugy jednou smykem dolů, jednou smykem nahoru; střežte se začínat vždy jen smykem dolů.

K této lehkosti smyčce přispěje převelice hra ob strunu a cvičení fug (dnes etud) v šestnáctinových notách takovýmto způsobem:

Můžete je hrát libovolně ve všech tóninách, jsou opravdu užitečné a nutné.

Co se týká levé ruky na hmatníku, doporučuji Vám jen jedno cvičení, které postačí za všechna jiná: Vezměte jakýkoli hlas prvních nebo druhých houslí, ať z koncertu, ze mše či žalmu, vše poslouží.

Položte ruku (prsty) ne na její místo (tj. do I. polohy), nýbrž do poloviční polohy (dnes ji nazýváme druhou polohou), tj. prvním prstem na g na struně E; držte ji stále v této poloze a zahrajte celou část skladby, aniž vychýlíte ruku z její polohy, pokud byste ovšem nemusela hrát notu a na struně G nebo notu d na struně E; pak se však vraťte rukou do původní polohy, ne však do polohy přirozené (tj. první). Konejte toto cvičení tak dlouho, až budete s to zahrát kterékoli místo houslového partu (kromě sólového) prima vista (z listu).

Pak postupte s polohou a jděte prvním prstem na a na struně E a hrajte v této druhé (dnes třetí) poloze táž cvičení jako v první. Budete-li si jista i v této poloze, přejděte do třetí (dnes čtvrté) polohy prvním prstem na b na struně E a utvrděte se v ní stejným způsobem.

Až si budete jista (v této poloze), přejděte do čtvrté (dnes páté) prvním prstem na c na struně E. To je vcelku škála poloh, a když ji zvládnete, budete moci říci, že jste mistryní hmatníku.

*Toto studium je nutné a doporučuji Vám je.
 Přejděme k třetímu (studiu), to jest k trylku.
 Žádám, abyste jej hrála pomalu, prostředně rychle a rychle, tj. v taktu adagia,
 moderata a presta; v praxi je velmi zapotřebí těchto různých trylků, neboť není pravda,
 že trylek, který vyhovuje grave, musel by být týž jako trylek, který vyhovuje allegro.
 Abyste konala dvojí cvičení najednou, s jedinou námahou, začněte na prázdné
 struně, ať již druhé (A) nebo na E, a nasazujte smyčec jako při mezza voce; trylkujte
 zpočátku adagio a při opakování (tónů) postupně poněkud zrychlujte a neznatelně
 stupňujte (tempo) až do presta, jak vidíte zde na příkladě:*

*Neberte však příliš přísně tento příklad, ve kterém po šestnáctinách následují
 dvaatřicetiny a po nich další (noty) v polovičních hodnotách atd. Ne, to by byl skok
 a nikoli stupňování; představte si, že by mezi šestnáctinami a dvaatřicetinami byly
 další noty, které by byly kratší než šestnáctiny a delší než dvaatřicetiny, ale které
 vycházejíce z šestnáctin, byly by svou hodnotou bližší šestnáctinám a postupně by
 se přibližovaly hodnotě dvaatřicetin, až by se staly dvaatřicetinami, a takto úměrně
 i mezi dvaatřicetinami a dalšími polovičními hodnotami.*)*

*Konejte toto cvičení vytrvale a pozorně a začněte je vždy na prázdné struně,
 protože naučíte-li se mu dobře na prázdné struně (prvním prstem), provedete je
 mnohem lépe druhým, třetím prstem a také čtvrtým, s nímž musíte konat zvláštní
 cvičení, poněvadž je nejmenší z bratří.*

*Nic jiného Vám nyní ke studiu nenavrhuji, ale je toho dost, a dokonce mnoho,
 věnujete-li tomu pozornost, kterou si to zaslouží a kterou i já jsem tomu věnoval.*

*Odpovězte mi, zdali jste dobře porozuměla všemu, co jsem zde vyložil; a zatím
 přijměte výraz mé úcty a prosím, abyste ji tlumočila také paní převorce, paní Terese
 a Kláře, všem mým patronkám, a zůstávám vždy Váš nejsrdečnější oddaný služebník*

Giuseppe Tartini